

Diana OLAR

Cauzele *K.U. v. Finlanda* și *Armonas v. Lituania*

Curtea Europeană a Drepturilor Omului – Secția a IV-a

K.U. v. Finlanda

Hotărârea din 2 decembrie 2008

Art. 8 din Convenție – „Dreptul la respectarea vieții private și de familie”

Petentul s-a născut în anul 1986; la data evenimentelor care fac obiectul acestei cauze el avea 12 ani.

La 15 martie 1999, o persoană necunoscută a postat în numele petentului, fără știrea acestuia, un anunț pe internet, pe un site care intermedia întâlniri amoroase. Anunțul menționa vârsta petentului și anul nașterii lui, oferea o descriere detaliată a trăsăturilor sale fizice, adresa paginii web pe care o avea la acea dată și unde îi putea fi vizualizată fotografia, precum și numărul lui de telefon, care era corect, cu excepția unei singure cifre. Potrivit anunțului, petentul căuta o relație intimă cu un băiat de vârsta lui sau mai mare, „pentru a i se arăta calea”.

Petentul a aflat de anunțul postat pe internet atunci când a primit un e-mail de la un bărbat care se oferea să-l întâlnească și „apoi să vedem ce-ți dorești”.

Tatăl petentului a solicitat poliției să identifice persoana care a postat anunțul, pentru a face plângere împotriva sa. Furnizorul serviciilor de internet a refuzat să dezvăluie însă identitatea titularului așa-numitei adrese dinamice IP în cauză, pe motiv că este obligat să respecte confidențialitatea telecomunicațiilor, așa cum este prevăzută de lege.

Ulterior, poliția a solicitat Curții Districtuale Helsinki să oblige furnizorul serviciilor de internet să dezvăluie informațiile cerute, în temeiul Secțiunii 28 din Legea privind cercetarea penală.

Printr-o sentință pronunțată la 19 ianuarie 2001, Curtea Districtuală Helsinki a respins cererea care i-a fost adresată, pe motiv că nu exista nicio prevedere legală explicită în temeiul căreia să poată obliga furnizorul de servicii internet să dezvăluie datele de identificare ale telecomunicațiilor, cu încălcarea secretului profesional. Curtea a precizat că în temeiul Capitolului 5a, Secțiunea a 3-a din Legea măsurilor coercitive și a Secțiunii 18 din Legea privind protecția confidențialității și a securității datelor în telecomunicații, poliția avea dreptul să obțină date de identificare ale telecomunicațiilor în cauze referitoare la anumite infracțiuni, indiferent de obligația de a respecta caracterul secret al acestor date; calomnia nu se numără însă printre aceste infracțiuni.

Printr-o decizie pronunțată la 14 martie 2001, Curtea de Apel a menținut sentința primei instanțe, iar la 31 august 2001 Curtea Supremă a respins posibilitatea de exercitare a unei noi căi de atac.

Persoana care a răspuns anunțului și care a contactat petentul a fost identificată prin intermediul adresei de e-mail.

Directorul general al societății care a furnizat serviciile de internet nu a putut fi acuzat, deoarece, printr-o decizie din 2 aprilie 2001, procurorul a constatat că infracțiunea invocată s-a prescris. Această infracțiune consta în violarea Legii privind datele cu caracter personal (Legea nr. 523/1999, care a intrat în vigoare la 1 iunie 1999), în concret, fapta furnizorului de servicii internet de a fi postat pe site un anunț calomnios, fără să fi verificat identitatea expeditorului.

La 1 ianuarie 2002, petentul a formulat o plângere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, susținând că statul nu și-a îndeplinit obligația pozitivă de a-i proteja dreptul la respectarea vieții private, garantat de art. 8 al Convenției. De asemenea, el a invocat faptul că legislația finlandeză nu oferea, contrar art. 13 din Convenție, nici un remediu efectiv care să permită revelarea identității celui care a postat anunțul calomnios pe internet, în numele său.

Cadrul juridic căruia i se circumscrie plângerea cuprinde norme de drept intern și internațional, precum și elemente de drept comparat.

Legislația internă relevantă trimite la prevederile Constituției, care garantează dreptul persoanei la viață privată, la dispozițiile Codului penal, care incriminează calomnia, precum și la Legea privind măsurile coercitive, care instituie condițiile prealabile pentru supravegherea telecomunicațiilor.

Secțiunea 18 din Legea privind protecția confidențialității și a securității datelor în telecomunicații (abrogată la 1 septembrie 2004) îndreptățește organele de poliție să solicite și să obțină date de identificare ale telecomunicațiilor în cauze referitoare la anumite infracțiuni, indiferent de obligația de a respecta caracterul secret al acestor date.

Secțiunile 47 și 48 din Legea privind datele cu caracter personal instituie răspunderea civilă a furnizorului de servicii internet, precum și obligația acestuia de a verifica identitatea expeditorului înainte de a posta pe site un anunț calomnios, sub sancțiunea răspunderii penale. La data evenimentelor invocate, procesarea și publicarea pe un site electronic a informațiilor sensibile privind comportamentul sexual al unei persoane, fără consimțământul acesteia, era o acțiune incriminată de Legea privind fișierele cu caracter personal și de Codul penal și, în plus, putea antrena răspunderea civilă.

Secțiunea 17 din Legea privind exercițiul libertății de exprimare în mass-media, în vigoare din 1 ianuarie 2004, precizează condițiile în care instanța poate obliga furnizorul serviciilor de telecomunicații să dezvăluie informațiile necesare pentru a identifica expeditorul unui mesaj electronic, atunci când există motive să se creadă că mesajul cuprinde informații a căror publicare ar echivala cu săvârșirea unei fapte penale.

Documentele internaționale relevante invocate în cauză vizează convenții încheiate sub egida Națiunilor Unite ori adoptate în cadrul Consiliului European, precum și directive ale Uniunii Europene.

A. Consiliul European. Dezvoltarea rapidă din ultimele decenii a tehnologiilor de telecomunicații a determinat apariția unor noi tipuri de infracțiuni și, totodată, a făcut posibilă săvârșirea infracțiunilor tradiționale prin mijloace oferite de noile tehnologii. Consiliul European a înțeles necesitatea de a răspunde rapid și adecvat acestei noi provocări. Astfel, în 1989, Comitetul de Miniștri a adoptat Recomandarea nr. R(89)9 privind criminalitatea informatică; în 1995, pentru a se asigura că organele de cercetare penală dispun de puteri speciale, adecvate investigațiilor din acest domeniu, Comitetul de Miniștri a adoptat Recomandarea nr. R(95)13 privind problemele de drept procesual

penal legate de tehnologiile de informare. Acest document afirma principiile referitoare la obligația de a coopera cu organele de cercetare penală și recomanda instituirea, în sarcina furnizorilor de servicii de telecomunicații, a obligației de a divulga informațiile necesare pentru identificarea unui utilizator, la cererea organului competent de cercetare penală.

În 1996, Comitetul European asupra problemelor penale a creat o comisie de experți, care urma să se ocupe de problema criminalității informatice. Deși cele două recomandări anterioare de drept material și procesual nu au trecut neobservate, s-a considerat că doar un instrument internațional cu forță obligatorie ar putea asigura eficiența necesară luptei împotriva infracțiunilor săvârșite prin intermediul internetului. Convenția privind criminalitatea informatică a fost deschisă spre semnare la 23 noiembrie 2001 și a intrat în vigoare la 1 iulie 2004. Acesta este primul și singurul tratat internațional referitor la infracțiunile săvârșite prin intermediul internetului și este deschis tuturor statelor. Convenția și protocolul său adițional adoptat în 2003 impune statelor să incrimineze o întreagă listă de fapte săvârșite în mediul informatic și prin intermediul acestuia. Scopul dispozițiilor de natură procedurală nu vizează însă doar lista acestor fapte incriminate, ci se extinde la orice infracțiune săvârșită prin intermediul unui calculator. Convenția instituie totodată posibilitatea de a obliga furnizorul serviciilor de internet să dezvăluie datele de identificare ale unui abonat; de altfel, raportul său explicativ precizează faptul că una dintre provocările majore în combaterea criminalității informatice constă în dificultatea de a identifica autorul acțiunilor ilicite. Potrivit acestui raport, pe parcursul unei cercetări penale, informațiile privind utilizatorul serviciilor de telecomunicații ar putea fi necesare în două situații: în primul rând, pentru a identifica tipul serviciilor și al tehnicilor colaterale folosite de către utilizator, cum ar fi tipul serviciului de telefonie folosit și al altor servicii adiacente (spre exemplu, redirecționarea telefonică, mesajele-voce), numărul de telefon și alte adrese tehnice (spre exemplu, adresa electronică); în al doilea rând, atunci când o adresă tehnică este deja cunoscută, informațiile privind utilizatorul ajută la stabilirea identității persoanei vizate. Dispoziția de a dezvălui aceste informații implică o măsură mai puțin intruzivă și mai puțin oneroasă, la care organele de aplicare a legii pot recurge pentru a înlocui interceptarea comunicațiilor sau colectarea în timp real a transmisiei de date, ultimele fiind măsuri care trebuie ori pot fi limitate doar la infracțiuni grave.

În cadrul conferinței internaționale „Cooperarea împotriva criminalității informatice”, organizată la Strasbourg în 1-2 aprilie 2008, a fost adoptat documentul intitulat „Îndrumări pentru cooperarea dintre organele care aplică legea și furnizorii serviciilor de internet, împotriva criminalității informatice”. Scopul acestor îndrumări este acela de a ajuta autoritățile care aplică legea și furnizorii serviciilor de internet să-și structureze interacțiunea în chestiuni legate de criminalitatea informatică. Cooperarea celor două părți a fost considerată esențială pentru a se putea ajunge la securitate în mediul informatic și pentru a se reduce utilizarea serviciilor de internet în scopuri ilicite. Îndrumările evidențiază măsurile practice la care trebuie să recurgă autoritățile de aplicare a legii și furnizorii serviciilor de telecomunicații și încurajează schimbul de informații, pentru întărirea capacității de a identifica și de a combate noile tipuri ale criminalității informatice. În mod special, furnizorii serviciilor de telecomunicații sunt încurajați să coopereze cu autoritățile de aplicare a legii, pentru a ajuta la reducerea proporției în care aceste servicii sunt folosite în scopuri infracționale.

B. Națiunile Unite. Dintre numeroasele rezoluții ONU referitoare la mediul informatic, cele mai pertinente, în contextul prezentei cauze, sunt rezoluțiile Adunării Generale nr. 55/63 din 4 decembrie 2000 și nr. 56/121 din 19 decembrie 2001 privind „Combaterea utilizării în scopuri infracționale a tehnologiilor informatice”. Prima rezoluție propune reglementarea, în sistemele juridice interne, a stocării datelor electronice și a accesului rapid la acele informații care sunt relevante într-o cercetare penală. Cea de-a doua rezoluție confirmă valoarea diferitelor măsuri propuse pentru combaterea criminalității informatice și invită din nou statele să membre să le ia în considerare.

C. Uniunea Europeană. La 15 martie 2006, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene au adoptat Directiva 2006/24/EC privind stocarea datelor generate ori procesate prin serviciile publice de telecomunicații și prin rețelele de comunicații publice, modificând astfel Directiva anterioară 2002/58/EC, cu același obiect. Obiectivul Directivei a fost acela de a armoniza legislația statelor membre, în ceea ce privește obligațiile pe care le au furnizorii serviciilor de telecomunicații de a stoca anumite date, cu scopul de a putea fi folosite în cadrul cercetării și urmăririi penale și pentru constatarea infracțiunilor grave, definite de dreptul intern al fiecărui stat membru. Prevederile Directivei se aplică atât persoanelor fizice, cât și juridice și se referă la informațiile privind circulația datelor, locul de unde au fost transmise, precum și la alte informații de acest tip, necesare pentru identificarea abonatului ori a utilizatorului înregistrat; conținutul comunicațiilor electronice este însă exclus din categoria informațiilor la care se referă Directiva. Norma europeană impune statelor membre să se asigure că anumite date electronice sunt păstrate pentru o perioadă cuprinsă între șase luni și doi ani. Articolul 5 enumeră tipul informațiilor care intră sub incidența prevederilor Directivei: datele necesare pentru a urmări și identifica sursa unei comunicări, cele privind conectarea la internet și telefonia prin internet, adresa electronică, numele și adresa abonatului sau a utilizatorului înregistrat căruia i s-a alocat, pentru realizarea comunicației electronice, o adresă IP, un ID de utilizator sau un număr de telefon.

Statele membre aveau obligația de a implementa această Directivă în sistemul intern până în 15 septembrie 2007. Șaptesprezece state, inclusiv Finlanda, s-au folosit însă de dreptul de a amâna această implementare până în martie 2009, în ceea ce privește accesul la internet, telefonia prin internet și corespondența electronică.

Elementele de drept comparat invocate în cauză se raportează la o analiză a legislației naționale a statelor membre ale Consiliului Europei. În majoritatea acestor state, furnizorii serviciilor de telecomunicații au obligația legală de a prezenta informații electronice, inclusiv date privind abonații și utilizatorii, la solicitarea organelor de cercetare penală ori a autorităților judecătorești, indiferent de natura infracțiunii invocate. În unele state, se regăsesc doar prevederi generale referitoare la comunicarea documentelor relevante sau a altor informații, dar, în practică, aceste obligații pot include, prin extensie, prezentarea anumitor date referitoare la utilizatori. Există și câteva state care nu au implementat deloc prevederile art. 18 din Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică.

În calitate de terț intervenient, Fundația pentru drepturile omului din Helsinki a susținut că prezenta cauză pune problema echilibrului dintre protecția intimității, a onoarei și a reputației, pe de o parte, și protecția libertății de exprimare, pe de altă

parte. Cauza oferă Curții oportunitatea de a defini obligațiile pozitive ale statului în acest domeniu și, implicit, posibilitatea de a promova standarde comune privind utilizarea internetului în statele părți ale Convenției.

Fundația intervenientă a subliniat faptul că internetul este o metodă specială de comunicare, iar unul dintre principiile fundamentale ale utilizării ei este anonimatul. Nivelul înalt al anonimatului încurajează libertatea de exprimare și comunicarea unor idei diverse. Pe de altă parte, internetul este un mijloc influent pentru defăimarea ori insultarea persoanelor sau pentru violarea dreptului lor la viață privată. Datorită anonimatului care definește internetul, victima unei violări se află pe o poziție vulnerabilă. Spre deosebire de cazul mijloacelor tradiționale de comunicare, în acest caz victima nu poate identifica ușor autorul defăimării, întrucât acesta se poate ascunde în spatele unei porecle sau poate chiar folosi o identitate falsă.

În susținerea plângerii sale, petentul a precizat că legislația finlandeză în vigoare la data evenimentelor proteja infractorul, în timp ce victima nu avea nici un mijloc pentru a obține reparații ori protecție împotriva violării intimității. Potrivit Codului penal, fapta săvârșită era incriminată și trebuia sancționată, dar Guvernul nu a asigurat concordanța dintre Legea privind protecția confidențialității și a securității datelor în telecomunicații și Legea privind măsurile coercitive. Petentul a precizat că posibilitatea de a solicita daune civile, în special de la o terță persoană, nu este suficientă pentru a-i proteja drepturile și a subliniat că nu dispune de mijloacele necesare pentru a identifica persoana care a postat anunțul pe internet. Compensația poate fi uneori un remediu eficient dacă este achitată de către persoana care a violat drepturile victimei; totuși, această ipoteză nu se suprapune situației sale. Dacă noua legislație care a intrat în vigoare și pe care a invocat-o Guvernul ar fi existat la data evenimentelor, plângerea adresată Curții de la Strasbourg nu ar mai fi fost necesară. În opinia petentului, Guvernul nu a oferit nicio justificare pentru incapacitatea de a-l proteja la momentul potrivit. În consecință, a avut loc o violare a art. 8 și art. 13 din Convenția europeană a drepturilor omului.

Guvernul a subliniat faptul că în această cauză ingerința în viața privată a petentului a fost săvârșită de către o altă persoană. Potrivit legislației naționale, acțiunea respectivă este incriminată drept calomnie și ar fi putut fi sancționată ca atare. A fost demarată o anchetă pentru identificarea persoanei care a postat anunțul pe internet, dar ea nu s-a finalizat cu succes din cauza legislației în vigoare la acea dată, care urmărea ocrotirea libertății de exprimare și a dreptului la expresie anonimă. Legislația proteja într-o asemenea măsură autorul unui anunț electronic, încât protecția includea și mesajele care ar fi putut interfera cu intimitatea altei persoane. Acest efect colateral al protecției a fost cauzat de faptul că la acea dată nu era clar precizată noțiunea unui mesaj care interferează cu protejarea intimității, astfel încât nu a fost posibil să se excludă asemenea mesaje din sfera de protecție a normelor juridice. Totuși, existau alte modalități de reparație; de pildă, Legea privind datele cu caracter personal oferea protecție împotriva calomniei, în sensul că, potrivit prevederilor sale referitoare la răspunderea penală și la răspunderea pentru daune, operatorul serverului era obligat să se asigure că informațiile susceptibile de confidențialitate pe care le înregistrează sunt procesate cu consimțământul persoanei vizate. Mai mult, deși infracțiunea privind datele cu caracter personal s-a prescris, petentul avea încă posibilitatea să solicite reparații de la persoana care a publicat anunțul. Comparată cu cauza *X și Z v. Țărilor de Jos*, răspunderea pentru daune, în contextul unei infracțiuni mai puțin grave, avea

suficient efect preventiv. În plus, existau și ale mecanisme disponibile petentului, cum ar fi cercetarea prealabilă efectuată de către poliție, urmărirea penală, declanșarea procedurilor judecătorești și solicitarea unor reparații.

Guvernul a subliniat că este important ca situația legislativă de la acea dată să fie apreciată în contextul social al momentului, marcat de începutul unei creșteri rapide a utilizării internetului. Legislația actuală, în concret Legea privind exercitarea libertății de exprimare în mass-media, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2004, conferă poliției în vederea cercetării penale puteri mai extinse de a limita protecția celui care publică un mesaj anonim pe internet. Noua legislație reflectă reacția legislatorului la evoluția socială, care a impus redefinirea limitelor de protecție în ceea ce privește utilizarea, adesea abuzivă, a internetului.

Totuși, în această cauză, cel mai important este faptul că inclusiv legislația în vigoare la data evenimentelor invocate i-a oferit petentului mijloace pentru a reacționa împotriva transmiterii unor mesaje care invadează intimitatea. În acest sens, operatorul serverului de internet pe care a fost postat mesajul era obligat prin lege să verifice dacă persoana vizată de acel mesaj a consimțit să fie operate pe serverul lui informații personale, confidențiale. Respectarea acestei obligații era susținută prin instituirea răspunderii penale și civile. Astfel, legislația a protejat intimitatea petentului și i-a oferit acestuia remedii juridice efective.

Curtea a reținut mai întâi faptul că petentul, minor în vârstă de 12 ani la data evenimentelor invocate, a fost subiectul unui anunț cu conotații sexuale, postat pe un site electronic dedicat întâlnirilor amoroase. În temeiul legislației finlandeze în vigoare la acea dată, furnizorul serviciilor de internet a refuzat să dezvăluie identitatea persoanei care a postat anunțul respectiv.

Curtea a remarcat că nici una dintre părți nu contestă aplicabilitatea art. 8 din Convenție: faptele invocate vizează o chestiune de „viață privată”, concept care acoperă integritatea morală și fizică a persoanei. Cu toate că din perspectiva legislației interne starea de fapt descrisă în această cauză se circumscrie calomniei, Curtea a preferat să evidențieze aspectele particulare pe care le implică noțiunea de viață privată, având în vedere amenințarea potențială pe care o creează situația invocată la adresa sănătății fizice și mentale a petentului precum și vulnerabilitatea acestuia în raport cu vârsta lui fragedă.

Curtea a reiterat faptul că, deși obiectul art. 8 este, în esență, acela de a proteja individul împotriva interferenței arbitrare venite din partea autorităților publice, el nu instituie doar obligația statului de a se abține de la o asemenea ingerință; în afara acestei obligații negative preponderente, respectul vieții private ori de familie poate implica și obligații pozitive. Asemenea obligații ar presupune adoptarea unor măsuri care să asigure respectul vieții private chiar și în sfera relațiilor dintre indivizi. Există diferite moduri de a asigura respectul vieții private, iar natura obligației statului depinde de aspectul particular al vieții private care este vizat. Alegerea mijloacelor menite să asigure respectarea art. 8 în raporturile dintre indivizi se înscrie, de principiu, în marja de apreciere a statului; atunci când sunt implicate valori fundamentale și aspecte esențiale ale vieții private, prevenirea efectivă a actelor grave impune însă emiterea unor norme eficiente de drept penal.

Totuși, marja de apreciere a autorităților naționale este restricționată de prevederile Convenției. Întrucât Convenția este, în primul rând și mai ales, un sistem de protecție

a drepturilor omului, atunci când îi interpretează prevederile, Curtea trebuie să aibă în vedere condițiile schimbătoare din cadrul statelor părți și să răspundă oricărei evoluții convergente privind standardele care trebuie respectate.

Curtea a subliniat că această cauză s-ar putea să nu atingă gravitatea cazului *X și Z v. Țărilor de Jos*, unde încălcarea art. 8 s-a produs din cauza absenței unei sancțiuni penale efective pentru violarea unei fete cu dizabilități. Totuși, ea nu poate fi tratată cu banalitate, întrucât implică un act de natură penală care a expus un minor abordărilor pedofile.

Guvernul a precizat că la data evenimentelor invocate, operatorul serverului nu putea fi obligat să ofere informații pentru identificarea agresorului; la acea dată protecția era asigurată prin însăși incriminarea calomniei și prin recunoașterea dreptului de a formula o acțiune penală sau o acțiune pentru angajarea răspunderii civile, împotriva operatorului serverului.

Referitor la absența mijloacelor de a constrânge operatorul serverului să ofere informații care să permită identificarea persoanei care a postat anunțul invocat, Curtea a precizat că incriminarea unei fapte are efecte preventive limitate, atâta vreme cât nu există nici un mijloc de a identifica autorul și de a-l aduce în fața justiției. Legat de acest aspect, Curtea nu a exclus posibilitatea ca obligațiile pozitive ale statului de a proteja integritatea fizică sau morală a persoanei, în sensul art. 8, să se extindă la aspecte privind efectivitatea unei anchete penale, chiar și atunci când nu este vorba despre răspunderea penală a agenților statului. În temeiul art. 8 din Convenție, statelor le revine obligația pozitivă de a incrimina faptele săvârșite împotriva persoanei, inclusiv forma tentativei și să accentueze efectul preventiv al incriminării, aplicând în concret prevederile penale prin cercetări efective și condamnări. O asemenea exigență dobândește o importanță sporită atunci când este amenințată sănătatea fizică și psihică a unui copil. Abuzul sexual este, fără îndoială, o fărâdelege oribilă, cu efecte grave asupra victimelor. Copiii și alte persoane vulnerabile au dreptul la protecție din partea statului, sub forma prevenției efective împotriva unor ingerințe atât de grave în aspecte esențiale ale vieții lor private.

În ceea ce privește susținerea Guvernului, potrivit căreia petentul ar fi putut obține despăgubiri de la o terță persoană, și anume de la furnizorul serviciilor, Curtea a apreciat că această posibilitate nu este suficientă, raportat la circumstanțele cauzei. Este evident că atât interesul public, cât și interesele victimelor infracțiunilor săvârșite împotriva sănătății fizice și psihice impun existența unui remediu care să permită identificarea autorului propriu-zis și deferirea lui justiției.

Ținând cont de dificultățile pe care le implică menținerea ordinii în societățile moderne, o obligație pozitivă trebuie să fie interpretată astfel încât să nu impună o sarcină imposibilă ori disproporționată asupra autorităților statului sau, în acest caz, asupra legislatorului. Un alt aspect semnificativ constă în necesitatea de a asigura o exercitare a competențelor de control, prevenire și investigare a infracțiunilor care să respecte întru totul garanțiile procesului echitabil și alte garanții care impun în mod legitim anumite limite cercetărilor penale, inclusiv garanțiile pe care le cuprind art. 8 și art. 10 din Convenție și pe care pot conta chiar și cei care sfidează dreptul. Curtea s-a declarat receptivă la argumentul Guvernului potrivit căruia orice lacune legislative trebuie apreciate în raport de contextul social al vremii. Incidentul invocat s-a produs în 1999, adică la un moment când era bine cunoscut faptul că, tocmai datorită caracterului său anonim, internetul putea fi folosit în scopuri nelegiuite. De

asemenea, mult răspândita problemă a abuzului sexual al copiilor devenise notorie în deceniul precedent. De aceea, nu se poate spune că Guvernul nu a avut ocazia să reglementeze un sistem de protecție a copiilor împotriva expunerii la abordări pedofile prin utilizarea internetului.

Potrivit Curții, protejarea efectivă a petentului ar fi impus efectuarea unor pași concreți pentru a identifica și condamna făptuitorul, în speță persoana care a postat anunțul pe internet. În această cauză nu a fost însă asigurată o astfel de protecție. Nu a putut fi pornită deloc o cercetare propriu-zisă din pricina obligației prioritare de confidențialitate. Cu toate că libertatea de exprimare și confidențialitatea comunicațiilor sunt considerente elementare, iar utilizatorii serviciilor de telecomunicații și de internet trebuie să aibă o garanție că intimitatea lor și libertatea de exprimare va fi respectată, o asemenea garanție nu poate fi absolută și trebuie să cedeze uneori altor imperative legitime, cum ar fi prevenirea dezordinii sau a infracționalității sau protejarea drepturilor și libertăților celorlalți. Fără a ignora întrebarea privind măsura în care gestul persoanei care a postat anunțul pe internet intră sub protecția art. 8 și art. 10 din Convenție, totuși, având în vedere natura lui reprobabilă, rămâne în sarcina legislatorului necesitatea de a asigura cadrul adecvat pentru concilierea pretențiilor diferite care concurează la a fi protejate în acest context. Un astfel de cadru nu exista însă la data evenimentelor invocate, astfel încât obligația pozitivă a Finlandei referitoare la petent nu poate fi considerată ca îndeplinită. Iar mecanismele introduse prin Legea privind exercitarea libertății de exprimare în mass-media au fost create prea târziu pentru a-i mai profita petentului.

Pentru aceste considerente, Curtea a statuat că *art. 8 din Convenție a fost violat*.

Având în vedere concluziile referitoare la art. 8 din Convenție, Curtea nu a mai considerat necesar să analizeze dacă în cauză a fost violat și art. 13.

În temeiul art. 41 din Convenție, petentul a solicitat acordarea a 3.500 euro cu titlu de daune morale. Curtea a apreciat că prejudiciul moral suferit de către petent nu poate fi compensat în mod adecvat prin constatarea violării art. 8 din Convenție. În consecință, i-a acordat acestuia suma de 3.000 Euro, cu titlu de satisfacție echitabilă.

***

Curtea Europeană a Drepturilor Omului – Secția a II-a

Armonas v. Lituania

Hotărârea din 25 noiembrie 2008

Art. 8 din Convenție – „Dreptul la respectarea vieții private și de familie”

Familia petentei a locuit în satul Ažuolpamušio din districtul Pasvalys. Soțul ei a murit la 15 aprilie 2002. Anterior morții lui, la 31 ianuarie 2001, cel mai important cotidian din Lituania, ziarul *Lietuvos Rytas*, a publicat pe prima pagină un articol intitulat „Sătenii din Pasvalys paralizați de teama morții: locuitorii îndepărtatei zone lituaniene, izolați de amenințarea SIDA”. Articolul conținea următoarele afirmații, cu referire expresă la familia petentei:

„Notoriu promiscuă, Gitana Biriuk, în vârstă de treizeci de ani, este deja afectată de această boală fatală (...).

O persoană infectată cu virusul HIV locuiește într-un sat din zona Pajiešmenys. Este vorba despre G. Biriuk, mamă necăsătorită a doi copii (...).

Tatăl celor doi copii ai Gitanei Biriuk este locuitor al [satului] Paiešmeniu – L. Armonas (...).

Medicii de la spitalul Pasvalys au confirmat faptul că G. Biriuk este HIV-pozitivă. Femeia a fost internată cu tuberculoză. Analizele sângelui au relevat că este infectată cu virusul HIV (...).

Femeia fusese deja diagnosticată cu SIDA – acesta este ultimul stadiu al infecției. Boala poate dura între un an și zece ani, dar în final duce la moarte (...).

Laimis Armonas este HIV-pozitiv (...).

Săptămâna trecută (...) tatăl celor doi copii ai Gitanei Biriuk, locuitor al comunei Pajiešmeniu a fost dus la spitalul Pasvalys cu febră ridicată (...).

L. Armonas este o altă victimă a SIDA (...).

Din felul în care arăta pacientul [L. Armonas] și din simptomele bolii, medicii au suspectat că acesta ar putea fi HIV-pozitiv. Răspunsul primit de curând de la centrul SIDA a confirmat aceste suspiciuni”.

Ulterior publicării acestui articol, domnul Armonas a demarat proceduri judiciare interne și a adresat Curții Districtului Trei din Vilnius o cerere de chemare în judecată împotriva ziarului. El a solicitat daune morale în cuantum de 50.000 Litae (aproximativ 14.460 euro) pentru violarea dreptului său la viață privată.

La 19 iulie 2001, instanța a pronunțat o sentință favorabilă reclamantului, în care preciza că ziarul pârât nu a dovedit veridicitatea afirmațiilor publicate, referitor la relația lui Laimis Armonas cu Gitana Biriuk și nici faptul că informațiile privind starea de sănătate a bărbatului, care includeau numele său complet și domiciliul, au fost făcute publice cu consimțământul lui sau că atenționarea societății cu privire la numărul tot mai mare al infecțiilor cu HIV în Lituania răspundea unui interes public legitim. Pe baza probelor administrate în cauză, instanța a conchis că nu există nicio dovadă a paternității domnului Armonas față de copiii Gitanei Biriuk. Articolul l-a ofensat pe domnul Armonas, iar publicarea informațiilor referitoare la viața lui privată i-a cauzat un prejudiciu moral, i-a afectat sănătatea și a avut o influență negativă asupra vieții de familie și a reputației lui. De asemenea, a limitat posibilitățile de socializare ale familiei sale. Instanța a precizat că în anul 2001, capitalul social al societății care deținea ziarul – *JSC Lietuvos Rytas* – era de 33.754.700 Litae (aproximativ 9.776.037 euro). Totuși, Curtea Districtului Trei din Vilnius a considerat că informațiile nu au fost făcute publice în mod intenționat și a aplicat prevederile art. 54 §1 din Legea privind transmiterea informațiilor către public. În consecință, domnului Armonas i s-a acordat, cu titlu de daune morale, suma maximă prevăzută de această lege pentru astfel de circumstanțe, respectiv 10.000 Litae (aproximativ 2.896 euro).

Domnul Armonas a formulat apel împotriva sentinței pronunțate de prima instanță, dar hotărârea inițială a fost menținută prin decizia din 8 octombrie 2001 a Curții Regionale din Vilnius.

Laimis Armonas a murit la 15 aprilie 2002.

La 24 aprilie 2002, Curtea Supremă a menținut decizia instanței de apel și a statuat că nu ar putea fi acordată o compensație mai mare decât aceea de 10.000 Litas fixată de lege, decât dacă s-ar fi dovedit că informațiile au fost publicate intenționat. Potrivit Curții, prin publicarea articolului ziarul a comis două violări: în primul rând, a publicat informații neadevărate care au degradat reputația și onoarea domnului Armonas și, în al doilea rând, a publicat date privind viața privată a acestuia, fără consimțământul lui. Totuși, instanțele inferioare au apreciat în mod întemeiat că domnul Armonas nu a dovedit faptul că ziarul pârât a publicat informațiile în mod deliberat; ca atare, nu există nici un temei pentru a mări de cinci ori cuantumul compensației pentru prejudiciul moral, prevăzut de art. 54 §1 din Legea privind transmiterea informațiilor către public.

La 2 octombrie 2002, soția domnului Armonas a formulat o plângere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului și a invocat violarea dreptului său la respectarea vieții private și de familie, protejat de art. 8 din Convenție. Ea a susținut că statul nu și-a îndeplinit obligația de a garanta respectarea vieții private a familiei sale, prin faptul că soțului ei i s-a acordat o sumă derizorie cu titlu de daune morale, deși intimitatea familiei fusese grav violată de către o publicație importantă. Petenta a susținut, de asemenea, că soțului ei i-a fost violat și dreptul la un remediu intern efectiv, deoarece legislația națională a impus un plafon foarte jos pentru stabilirea cuantumului despăgubirilor acordate cu titlu de daune morale, ca urmare a prejudiciului cauzat prin difuzarea publică a informațiilor privind viața privată a unei persoane.

Cadrul juridic căruia i se circumscrie plângerea cuprinde norme de drept intern și internațional.

Legislația internă relevantă trimite la prevederile Constituției Lituaniei, care consacră caracterul inviolabil al vieții private și prevăd că despăgubirile pentru prejudiciul material și moral suferit de către o persoană ca urmare a violării acestui drept sunt stabilite prin lege.

Codul civil în vigoare la data evenimentelor fixează limitele daunelor morale care pot fi acordate de către instanțe în astfel de cazuri. Potrivit legii, cuantumul acestor daune trebuie să se situeze între 500 și 10.000 Litas; pentru stabilirea lor, instanțele trebuie să țină seama de situația financiară a persoanei care a cauzat prejudiciul, de gravitatea și de consecințele violării, precum și de alte circumstanțe relevante în cauză.

Noul Cod civil, în vigoare din 1 iulie 2001, condiționează acordarea daunelor morale de prevederea expresă a legii și obligă instanțele să fixeze cuantumul lor ținând seama de consecințele prejudiciului pretins, de gravitatea culpei celui care a cauzat prejudiciul, de situația sa financiară, de întinderea prejudiciului material invocat de către victimă, de orice alte circumstanțe relevante în cauză, precum și de criteriile bunei-credințe, ale dreptății și echității.

Dispozițiile relevante ale Legii privind transmiterea informațiilor către public insituie obligația de a respecta dreptul persoanei la viața privată și de familie, ori de câte ori se transmit informații publicului. Cu excepția cazurilor expres prevăzute de lege, datele referitoare la viața privată a unei persoane nu pot fi publicate decât cu consimțământul acesteia și doar dacă publicarea lor nu-i creează un prejudiciu excesiv. Astfel de informații pot fi publicate fără consimțământul persoanei vizate doar atunci când prin aceasta nu i se creează nici un prejudiciu, când informațiile ajută

la descoperirea unor violări ale legii sau a unor infracțiuni ori dacă informațiile sunt dezvăluite în cadrul unei cercetări judiciare. Cuantumul despăgubirilor acordate cu titlu de daune morale, ca urmare a violării dreptului la viață privată, nu poate depăși suma de 10.000 Litas, cu excepția cazurilor în care instanța constată că informațiile false care afectează onoarea și reputația unei persoane au fost publicate în mod intenționat. În astfel de situații, instanța poate decide ridicarea acestui cuantum, de cel mult cinci ori. În orice caz, suma acordată reclamantului nu poate depăși însă cinci procente din venitul anual al editorului sau al celui care a difuzat informațiile. Pentru a stabili cuantumul despăgubirilor acordate cu titlu de daune morale, instanțele trebuie să țină seama de situația financiară a persoanei care a cauzat prejudiciul, de gravitatea ofensei, de consecințele acesteia și de alte circumstanțe relevante în cauză.

Legea privind sistemul de sănătate, în vigoare la data evenimentelor invocate, limita posibilitatea de a dezvălui informații referitoare la starea de sănătate a unei persoane și condiționa aducerea la cunoștință publică a unor astfel de date, de consimțământul persoanei vizate.

Decizia nr. 1 din 15 mai 1998 a Consiliului de Judecători de la Curtea Supremă a Lituaniei s-a referit la aplicarea dispozițiilor relevante din Codul civil și din Legea privind oferirea informațiilor către public, în cauzele civile care pun problema protejării onoarei și a demnității. În pasajele relevante, această decizie precizează: „Intimitatea persoanei se cuvine a fi protejată atunci când se constată că informațiile referitoare la viața privată au fost răspândite fără consimțământul persoanei vizate și în absența unui interes public legitim. Interesul public legitim trebuie înțeles ca îndreptățire a societății de a primi informații referitoare la viața privată a unei persoane (...) atunci când acest lucru este necesar pentru a proteja drepturile și libertățile celorlalți (...). Drepturile persoanei sunt protejate indiferent dacă răspândirea informațiilor îi afectează onoarea și demnitatea”. Potrivit Deciziei, cel care a făcut publice informații referitoare la viața privată a unei persoane, fără consimțământul ei, trebuie să răspundă pentru prejudiciul moral cauzat. Atunci când stabilesc cuantumul despăgubirilor pentru astfel de daune morale, instanțele trebuie să țină seama de culpa pârâtului, de conduita pe care a avut-o după răspândirea informațiilor, de impactul negativ pe care acest gest îl are asupra vieții sociale sau profesionale a reclamantului, de modalitatea în care au fost difuzate informațiile, de conținutul acestora precum și de alte circumstanțe relevante. Cuantumul despăgubirilor acordate cu titlu de daune morale nu poate depăși limitele prevăzute de Codul civil și de Legea privind oferirea informațiilor către public.

Documentele internaționale relevante care au fost invocate în cauză cuprind Rezoluția nr. 428 adoptată la 23 ianuarie 1970 de către Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei și Recomandarea nr. R(89)14 adoptată la 24 octombrie 1989 de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei.

Rezoluția nr. 428 conține o Declarație privind comunicarea mass-media și drepturile omului. În secțiunile relevante, această Declarație prevede următoarele:

„C. Măsuri pentru protejarea persoanei împotriva ingerinței în dreptul său la intimitate.

1. Există o zonă în care exercițiul dreptului la libertatea de informare și la libertatea de exprimare poate intra în conflict cu dreptul la intimitate protejat de art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului. Nu trebuie să se permită ca exercitarea primului drept să distrugă existența celui din urmă.

2. Dreptul la intimitate constă, în principal, în dreptul unei persoane de a-și trăi viața, cu ingerințe minime. El vizează viața privată, de familie, viața domestică, integritatea fizică și morală, onoarea și reputația, evitarea de a fi plasat într-o lumină falsă, nedivulgarea aspectelor irelevante sau stânjenitoare (...) protecția împotriva dezvăluirii informațiilor care au fost oferite sau primite în mod confidențial (...).

7. Dreptul la intimitate garantat de art. 8 din Convenția Drepturilor Omului nu ar trebui să protejeze o persoană doar împotriva ingerinței autorităților publice, ci și împotriva ingerinței persoanelor ori a instituțiilor private, inclusiv a mass-mediei. Legislațiile naționale ar trebuie să conțină prevederi care să garanteze această protecție”.

Recomandarea nr. R(89)14 privind „Aspectele etice ale infecției cu HIV în sistemul de sănătate și în medii sociale” accentuează caracterul confidențial al informațiilor referitoare la cazurile de SIDA și precizează că transmiterea acestor date este permisă doar în scopuri epidemiologice, în așa fel încât să nu permită identificarea celor infectați; aceasta, pentru a evita orice utilizare discriminatorie a informațiilor delicate cu privire la starea de sănătate și, de asemenea, pentru a nu descuraja persoanele care doresc să recurgă la testări voluntare.

Referitor la pretinsa violare a art. 8 din Convenție, petenta a susținut că statul nu i-a garantat dreptul la respectarea vieții private, ca urmare a faptului că defunctului ei soț i s-a acordat cu titlu de daune morale o sumă derizorie, deși instanțele interne au constatat că ziarul *Lietuvos Rytas* i-a violat grav intimitatea. Petenta a precizat, de asemenea, că legislația națională nu permite un remediu efectiv, raportat la art. 8 din Convenție, întrucât plafonează cuantumul daunelor morale care pot fi acordate pentru așa-numita violare „neintenționată” a vieții private de către mass-media. Petenta și-a întemeiat plângerea pe art. 1, art. 8 și art. 13 din Convenție.

Curtea a precizat încă de la început că plângerea petentei nu poate fi raportată la art. 1 din Convenție, întrucât acesta conține prevederi-cadru și nu poate fi violat, în sine. În plus, raportarea la art. 13 din Convenție, privind absența unui remediu intern efectiv, este subsidiară invocării art. 8, respectiv susținerii că statul nu a garantat respectarea vieții private a familiei petentei. Prin urmare, Curtea a considerat că este suficient să analizeze această plângere din perspectiva art. 8 din Convenție.

Guvernul a contestat admisibilitatea plângerii, pe motiv că ea nu a fost formulată de către victima propriu-zisă a violării, soțul petentei, care a murit la 15 aprilie 2002, înainte de pronunțarea deciziei irevocabile a Curții Supreme, din 24 aprilie 2002. Guvernul a susținut că văduva nu are calitate procesuală activă, raportat la art. 34 din Convenție, astfel încât plângerea trebuie respinsă ca fiind inadmisibilă *ratione personae*, conform art. 35 §3 și §4 din Convenție.

Potrivit Guvernului, nici soțul petentei nu se putea pretinde victimă a violării art. 8, de vreme ce instanțele interne au constatat că drepturile sale au fost invocate și i-au acordat o compensație adecvată. Alternativ, Guvernul a susținut că plângerea este în mod manifest nefondată.

Petenta a susținut că, alături de soțul ei, a fost direct afectată de faptul că statul nu a protejat viața privată a familiei sale. În acest sens, a invocat motivarea Curții Districtului Trei din Vilnius, potrivit căreia articolul invocat a avut un impact negativ asupra vieții

sale de familie și asupra reputației soțului ei și, în plus, a restrâns oportunitățile familiei de a socializa. Ca urmare a faptului că le-au fost violate drepturile, întreaga familie a suferit o severă traumă morală și psihologică și, printre multe alte consecințe negative, au fost nevoiți să se mute din satul în care locuiseră până atunci.

Petenta s-a referit și la argumentul Guvernului, potrivit căruia instanțele interne au acordat o compensație adecvată, astfel încât statul și-a îndeplinit obligația pozitivă prevăzută de art. 8 din Convenție. Referitor la această susținere, petenta a subliniat că plafonarea prin lege a despăgubirilor acordate pentru prejudiciile morale este însăși cauza violării de către stat a obligației lui pozitive și, prin urmare, nu există temeiuri pentru a considera plângerea ca fiind inadmisibilă.

Curtea a precizat că domnul Armonas a murit la 15 aprilie 2002, iar soția lui văduvă a înregistrat plângerea la 2 octombrie 2002. De asemenea, a reamintit că, în anumite circumstanțe, a înlăturat de pe lista cauzelor sale plângeri a căror natură nu permite transmiterea lor unei rude, deoarece sunt atât de strâns legate de persoana celui decedat, încât moștenitorii săi nu pot pretinde un interes suficient, care să justifice continuarea analizării cauzei. Totuși, în acest caz, rudele apropiate ale domnului Armonas, în concret soția și copilul său minor, au un interes propriu de a se asigura că dreptul lui la intimitate este respectat, chiar dacă a murit înainte de pronunțarea deciziei interne irevocabile; aceasta, întrucât orice afirmație care a violat dreptul său la respectarea vieții private afectează nu doar reputația defunctului, ci și pe aceea a familiei lui. Curtea Districtului Trei din Vilnius a ajuns la concluzia că articolul invocat a restrâns oportunitățile familiei de a socializa. Mai mult chiar, familia Armonas a fost nevoită să-și părăsească satul din cauza consecințelor negative pe care publicarea articolului le-a avut asupra relațiilor cu vecinii. Prin urmare, legătura dintre publicarea articolului și persoana defunctului nu este exclusivă și nu se poate pretinde că articolul nu are nicio influență asupra petentei. Pe aceste considerente, Curtea a statuat că *petenta era îndreptățită să formuleze plângerea în locul soțului ei, având deci calitate procesuală activă.*

Curtea s-a referit și la susținerea Guvernului potrivit căreia domnul Armonas nu putea fi victima unei violări a art. 8 din Convenție, întrucât instanțele interne au constatat încălcarea dreptului său la respectarea vieții private și i-au acordat o compensație echitabilă. În acest sens, Curtea a subliniat că o decizie ori o măsură favorabilă unui reclamant nu este suficientă, în principiu, pentru a-i înlătura condiția de „victimă”, decât dacă autoritățile interne au constatat, explicit sau implicit, violarea Convenției și dacă i-au acordat despăgubiri. Instanțele interne au statuat, într-adevăr, că dreptul la respectarea vieții private și de familie a domnului Armonas a fost violat. Totuși, problema calității de victimă, raportat la remediul acestei violări, este strâns legată de fondul plângerii. Prin urmare, cele două chestiuni ar trebui conexe și analizate conjunct. Curtea a precizat că plângerea petentei nu este în mod manifest nefondată, în sensul art. 35 §3 din Convenție și nici nu există vreun alt temei pentru a o considera inadmisibilă.

Pe fond, petenta a invocat violarea art. 8 din Convenție și a susținut că Republica Lituania nu și-a îndeplinit obligația pozitivă de a garanta respectarea vieții private a familiei sale. Articolul 54 §1 din Legea privind oferirea informațiilor către public este disproporționat din perspectiva art. 8, întrucât plafonează la 10.000 Litas cuantumul despăgubirilor care pot fi acordate cu titlu de daune morale pentru violarea neintenționată a intimității. În raport cu forța financiară a publicației, instituirea unui plafon atât de

redus a determinat violarea drepturilor soțului ei, întrucât se știa anticipat că nu vor fi impuse sume foarte mari cu titlu de daune morale. Potrivit petentei, plafonul fixat de lege nu poate fi considerat un mijloc necesar și proporțional pentru atingerea vreunuia dintre scopurile legitime prevăzute de art. 8 §2 din Convenție.

Guvernul a precizat că art. 8 nu pretinde ca statul să-și îndeplinească obligația pozitivă de a garanta respectarea vieții private a unei persoane prin instituirea unor despăgubiri nelimitate cu titlu de daune morale. Statul se bucură de o largă marjă de apreciere pentru a stabili care sunt măsurile necesare pentru realizarea optimă a acestei obligații, atâta vreme cât limitele despăgubirilor corespund în mod rezonabil importanței sociale a valorilor protejate și anumitor standarde financiare întemeiate pe situația economică a țării. Atunci când se caută un just echilibru între interesul general al statului și interesele unei persoane, ar trebui să fie permisă fixarea unui plafon maxim al daunelor morale, în funcție de condițiile interne existente într-o anumită perioadă.

Guvernul a mai precizat că noul Cod Civil, în vigoare din 1 iulie 2001, a înlăturat plafonul despăgubirilor care pot fi acordate cu titlu de daune morale. Totuși, jurisprudența internă indică faptul că asemenea despăgubiri depășesc doar rareori plafonul anterior de 10.000 Litas.

În plus, instanțele interne au constatat absența unui interes public pentru dezvăluirea informațiilor referitoare la viața privată a domnului Armonas și au recunoscut astfel caracterul ilegal al publicării lor. Ele au avut în vedere și au analizat toate criteriile aferente cazurilor similare și toate împrejurările relevante și au acordat domnului Armonas o sumă echitabilă cu titlu de daune morale.

Curtea a reiterat mai întâi principiile incidente acestei cauze. În sensul art. 8 din Convenție, noțiunea de „viață privată” are un spectru larg care include, *inter alia*, dreptul de a stabili și de a dezvolta relații sociale cu alte persoane, elemente precum viața sexuală și, bineînțeles, informațiile personale referitoare la un pacient.

Cu toate că scopul art. 8 este, în principal, acela de a proteja individul împotriva ingerinței arbitrare a autorităților publice, el nu doar obligă statul să se abțină de la o astfel de ingerință; în afara acestei obligații negative prioritare, pot exista și obligații pozitive, inerente respectului efectiv al vieții private sau de familie. Asemenea obligații ar putea presupune adoptarea unor măsuri menite să garanteze respectarea acestui drept chiar și în sfera relațiilor dintre indivizi.

Curtea a subliniat în alte ocazii că principiile aplicabile sunt în general similare, fie că este vorba despre o cauză analizată în termenii ingerinței din partea unei autorități publice ori a obligației pozitive a statului de a lua măsuri adecvate și rezonabile pentru a garanta respectarea drepturilor conferite de art. 8 §1. În ambele ipoteze, trebuie să se țină seama de exigența justului echilibru dintre interesele concurente ale individului și ale comunității ca întreg. Pentru atingerea acestui echilibru pot fi relevante și scopurile menționate în art. 8 §2 al Convenției.

Curtea a menționat și de această dată faptul că noțiunea de „respectare” nu este clar precizată, în raport cu asemenea obligații pozitive. Având în vedere diversitatea practicilor urmate și a situațiilor create în statele părți, exigențele acestei noțiuni variază semnificativ de la caz la caz. Prin urmare, aceasta este un domeniu în care statele părți se bucură de o largă marjă de apreciere în stabilirea pașilor care trebuie făcuți pentru a garanta respectarea Convenției, ținând seama de necesitățile și de resursele comunității și ale indivizilor. Curtea a reamintit însă că art. 8, ca orice altă prevedere

a Convenției ori a Protocoloalelor sale, trebuie interpretat în așa fel încât să garanteze drepturi concrete și efective, iar nu drepturi teoretice ori iluzorii.

Protecția vieții private trebuie cumpănită, printre altele, cu libertatea de exprimare garantată de art. 10 din Convenție. În acest context, Curtea a subliniat datoria presei de a răspândi informații și idei cu privire la chestiuni de interes public. Totuși, trebuie făcută o distincție fundamentală între prezentarea faptelor – chiar și controversate – care pot contribui la o dezbateră polemică într-o societate democratică, pe de o parte, și formularea unor afirmații de prost gust cu privire la viața privată a unei persoane, pe de altă parte. Respectul pentru viața privată are o importanță fundamentală și asigură dezvoltarea personalității fiecărei ființe umane. Această protecție are o dimensiune socială care se extinde dincolo de cercul apropiat al familiei.

Protecția datelor cu caracter personal, nu mai puțin a informațiilor de natură medicală, are o importanță fundamentală pentru respectul vieții private și de familie. Respectarea confidențialității datelor privind starea de sănătate a unei persoane este un principiu vital în sistemele juridice ale tuturor statelor părți la Convenție. Aceste considerații sunt și mai întemeiate atunci când este vorba despre protecția confidențialității unei infecții cu virusul HIV. Dezvăluirea unei asemenea informații poate afecta dramatic viața privată și de familie a unei persoane infectate, precum și statutul ei social și încadrarea în muncă, expunând-o oprobriului și riscului de a fi ostracizată.

În lumina acestor considerente, Curtea a examinat dacă statul și-a îndeplinit obligația pozitivă de a garanta respectarea dreptului petentei la viața privată și de familie. În acest sens, a reținut că publicarea articolului privind starea de sănătate a soțului petentei, respectiv divulgarea faptului că era HIV-pozitiv, precum și afirmația că el era tatăl celor doi copii ai unei alte femei, infectată și ea cu HIV, aveau un caracter strict privat și intrau astfel în sfera de protecție a art. 8 din Convenție. Curtea a accentuat faptul că familia nu locuia în mediul urban, ci într-un sat, aspect care a crescut impactul publicării articolului și șansele ca boala soțului să ajungă la cunoștința vecinilor și a rudelor apropiate, provocând astfel umilirea lui publică și excluderea sa de la viața socială a satului. În această privință, Curtea a achiesat la concluziile formulate de instanțele interne, care au statuat că s-a produs o ingerință în dreptul familiei la intimitate.

Curtea a analizat dacă publicarea informațiilor referitoare la soțul petentei poate fi justificată de existența unui interes public. Nu a reușit să identifice însă un asemenea interes și, asemenea Curții Districtului Trei din Vilnius, a statuat că publicarea informațiilor privind starea de sănătate a soțului petentei, care indicau numele său complet, prenumele și domiciliul, nu răspundeau nici unui interes public legitim. Publicarea articolului invocat al cărui unic scop părea acela de a satisface curiozitatea morbidă a unor cititori nu poate fi considerat a contribui la vreo dezbateră de interes general pentru societate. Astfel, având în vedere că exigența echilibrului pleda în favoarea dreptului persoanei la viața privată, statul avea obligația de a-i garanta domnului Armonas posibilitatea efectivă de a-și exercita acest drept împotriva presei.

Curtea a acordat o importanță deosebită și faptului că, potrivit ziarului, informațiile referitoare la boala domnului Armonas au fost confirmate de către angajații centrului SIDA. Nu se poate nega că publicarea unor asemenea informații în cel mai răspândit cotidian din țară ar fi putut avea un impact negativ asupra voinței altor persoane de a recurge în mod voluntar la analize pentru depistarea virusului HIV. În acest context,

este foarte important ca legislația internă să ofere garanții adecvate care să descurajeze orice asemenea dezvăluiri și publicări ale datelor cu caracter personal.

De asemenea, Curtea a reținut că legislația națională în vigoare la data evenimentelor invocate nu conținea norme care să protejeze confidențialitatea informațiilor privind starea de sănătate a unei persoane. Totuși, problema principală este aceea de a ști dacă despăgubirea în cuantum de 10.000 Litas a fost proporțională prejudiciului pretins de către domnul Armonas și dacă statul și-a îndeplinit obligația pozitivă prevăzută de art. 8 din Convenție, prin adoptarea art. 54 §1 din Legea privind transmiterea informațiilor către public, care a plafonat cuantumul despăgubirilor la care poate fi obligată mass-media.

Curtea nu a contestat susținerea Guvernului potrivit căreia statul se bucură de o anumită marjă de apreciere în a decide care sunt exigențele „respectului” pentru viața privată, în circumstanțe deosebite. De asemenea, stabilirea măsurilor necesare pentru îndeplinirea optimă a obligației de a garanta respectul vieții private și de familie trebuie să țină seama de anumite standarde financiare întemeiate pe situația economică a statului. Statele membre ale Consiliului Europei pot reglementa în mod diferit problema compensației pentru prejudiciul moral; în plus, fixarea unor limite financiare nu este, în sine, incompatibilă cu obligația pozitivă a statului prevăzută de art. 8 din Convenție. Astfel de limite nu pot fi însă fixate în așa fel încât să lipsească persoana de intimitate și, implicit, să golească dreptul de conținutul său efectiv.

Curtea a admis că aplicarea unor sancțiuni dure pentru abaterile presei ar putea avea un efect intimidant asupra exercitării libertății de exprimare jurnalistice, garantată de art. 10 al Convenției. Totuși, în cazul unui abuz exorbitant de libertate a presei, ca în prezenta cauză, limitarea drastică, de ordin legislativ, a discreției judiciare cu privire la compensarea prejudiciului suferit de către victimă și la prevenirea repetării unor asemenea abuzuri nu a reușit să-i ofere petentei protecția la care se putea aștepta în mod legitim, potrivit art. 8 din Convenție. Acest punct de vedere este confirmat de faptul că plafonarea sumelor acordate de instanțe cu titlu de daune morale, prevăzută de art. 54 §1 din Legea privind oferirea informațiilor către public, a fost abrogată de noul Cod Civil, la scurtă vreme după producerea evenimentelor arătate în această cauză.

Pentru considerentele arătate, *Curtea a respins obiecția preliminară formulată de către Guvern, referitoare la calitatea de victimă a petentei și a statuat că statul nu a garantat dreptul acesteia la respectarea vieții private a familiei sale.* Prin urmare, *art. 8 din Convenție a fost violat.*

În temeiul art. 41 din Convenție, petenta a solicitat acordarea a 90.000 Litas (aproximativ 26.065 euro) cu titlu de daune morale. Curtea a apreciat că prejudiciul moral suferit de către petentă nu poate fi compensat în mod adecvat prin constatarea violării art. 8 din Convenție. În consecință, i-a acordat acesteia suma de 6.500 Euro, cu titlu de satisfacție echitabilă.

Judecătorul Zagrebelsky a formulat o opinie dizidentă prin care și-a manifestat dezacordul față de concluzia majoritară, a violării art. 8 din Convenție.

Potrivit acestei opinii, art. 8 al Convenției este, neîndoielnic, aplicabil prezentei cauze, de vreme ce publicația vizată a cauzat un prejudiciu semnificativ reputației petentei. Jurisprudența Curții în această privință este limpede: Curtea a statuat că art. 8 include și dreptul persoanei de a-i fi protejată reputația, ca parte a dreptului său la respectul vieții private. Articolul 8 poate impune luarea unor măsuri pozitive, menite să garanteze respectul vieții private chiar și în sfera relațiilor dintre indivizi.

Publicarea unui articol în presă ridică problema libertății de exprimare. Legat de acest aspect, Curtea a statuat deja în repetate rânduri principiile care trebuie luate în considerare și care pot fi rezumate astfel: presa are un rol preeminent într-o societate democratică; cu toate că nu trebuie să depășească anumite limite, referitoare, mai ales, la protejarea reputației și a drepturilor altora, datoria presei este totuși aceea de a răspândi – de o manieră conformă obligațiilor și responsabilităților sale – informații și idei asupra tuturor problemelor de interes public. Articolul 10 protejează nu doar substanța ideilor și informațiilor exprimate, ci și forma în care sunt transmise.

Dreptul la protejarea reputației proprii, chiar exterior sferei vieții private, derivă din prevederile art. 8 al Convenției; exigențele unei asemenea protecții trebuie să fie însă echilibrate cu interesul dezbaterii libere a chestiunilor de interes public. Curtea este datoare să verifice dacă autoritățile naționale au păstrat un just echilibru între protecția libertății de exprimare și protecția reputației celor care au fost subiectul afirmațiilor publice.

Există diferite mijloace pentru a garanta respectarea vieții private, iar natura obligației statului depinde de aspectul particular care este vizat. Așadar, alegerea măsurilor menite să garanteze respectarea acestei obligații pozitive intră în marja de apreciere a statului.

În sensul art. 10 §2, adjectivul „necesar” implică existența unei „nevoie sociale stringente”. Statele părți se bucură de o anumită marjă de apreciere pentru a stabili dacă o astfel de nevoie există, însă ea este corelată controlului european. Sarcina Curții nu este aceea de a înlocui instanțele interne competente, ci mai degrabă de a revizui, din perspectiva art. 10, deciziile pronunțate de către acestea. Curtea trebuie să stabilească dacă motivele invocate de către autoritățile naționale pentru a justifica ingerința sunt „relevante și suficiente” și dacă măsura care face obiectul plângerii a fost „proporțională scopului legitim urmărit”. Dreptul jurnaliștilor de a răspândi informații privind chestiuni de interes public este protejat, cu condiția ca aceștia să acționeze cu bună-credință, pe baza unor fapte precise, cu scopul de a oferi informații „exacte și sigure”, conform eticii jurnalistice. Cel de-al doilea paragraf al art. 10 subliniază faptul că exercițiul libertății de exprimare este însoțit de obligații și responsabilități care pot deveni importante atunci când există riscul de a atinge „drepturile altora” sau de a prejudicia reputația unei persoane anume.

Caracterul proporțional al ingerinței se apreciază și în funcție de natura și de cuantumul despăgubirilor impuse celor care formulează afirmații ofensatoare. În temeiul obligațiilor pozitive prevăzute de art. 8 al Convenției, statele părți au, într-adevăr, puterea și datoria de a reglementa exercițiul libertății de exprimare în așa fel încât să asigure protecția cuvenită prin lege reputației persoanei; totuși, procedând astfel, statele trebuie să evite adoptarea unor măsuri susceptibile să descurajeze mass-media de la exercitarea rolului său.

Natura civilă a măsurilor luate împotriva jurnaliștilor sau a editorilor nu exclude evaluarea proporționalității lor, având în vedere că acestea nu trebuie să descurajeze presa de la implicarea în dezbateri privind chestiuni de interes public. În acest sens, aprecierile referitoare la reacția adecvată a societății față de afirmații care nu se bucură de protecția art. 10 din Convenție ori în privința cărora nu se pretinde această protecție, pot să difere semnificativ de la un stat parte la altul. Autoritățile naționale competente sunt mult mai în măsură decât Curtea Europeană să evalueze această chestiune și, în consecință, se bucură de o largă marjă de apreciere în această privință.

Despăgubirile în sume excesive, precum și absența unor garanții adecvate și efective împotriva compensațiilor disproporționate, pot conduce la constatarea unei violări a art. 10.

Instanțele interne au statuat faptul că publicarea articolului invocat în cauză a constituit un abuz al libertății de exprimare și că a prejudiciat reputația soțului petentei. Nu este de competența Curții să se substituie instanțelor interne și să stabilească dacă fapta săvârșită a fost intenționată, conform legislației naționale. Ceea ce contează este constatarea că prima condiție pentru protejarea dreptului domnului Armonas la respectarea reputației sale a fost îndeplinită de către instanțele interne. Acestea au recunoscut și dreptul său la daune morale, în cuantum de 2.896 Euro, suma maximă pe care o puteau acorda conform dreptului pozitiv care fixa, într-adevăr, un plafon, cu scopul de a preveni acordarea unor despăgubiri exorbitante cu titlu de daune morale.

Simplul fapt al stabilirii unui plafon nu ar trebui să reprezinte o problemă; dimpotrivă, scopul acestei dispoziții legislative a fost acela de a proteja libertatea de exprimare împotriva posibilelor ingerințe provocate de hotărâri judecătorești care vizează o problemă – daunele morale – aflată prin natura ei la latitudinea judecătorilor. Desigur, plafonul trebuie să fie rezonabil, dar, în acest sens, decisiv este maximul fixat și, mai ales, efectul aplicării plafonului.

Pe de o parte, eliminarea despăgubirilor disproporționate este necesară pentru a evita ingerința în sfera libertății de exprimare. Pe de altă parte, obligarea la despăgubiri insignifiante cantitativ ar putea constitui o violare a dreptului victimei la respectarea vieții sale private (chiar dacă uneori poate fi suficient să se recunoască doar faptul că s-a adus o atingere nejustificată reputației persoanei în cauză). Cu excepția cazurilor extreme, este greu de acceptat ca instanța europeană să se substituie curților interne în astfel de aprecieri și să pronunțe o hotărâre care să corecteze deciziile interne.

În prezenta cauză, cuantumul de 2.896 euro – acordați cu titlu de daune morale – nu pare atât de disproporționat încât să permită Curții constatarea că dreptul petentei nu a fost protejat la nivel național. Spre deosebire de practica aferentă art. 10, într-o cauză care vizează art. 8 considerațiile privind forța economică a părții adverse nu par a fi relevante, de vreme ce nu implică stabilirea unei amenzi civile, ci evaluarea prejudiciului efectiv suferit de către petent.

Într-o cauză recentă privind violarea art. 8 al Convenției, în care instanțele interne au considerat preeminentă libertatea de exprimare, în raport cu protecția dreptului petentului de a-și apăra reputația (petentul a pierdut procesul și nu a primit nicio despăgubire), Curtea i-a acordat acestuia suma 5.000 euro, în temeiul art. 41¹. Chiar dacă fiecare cauză este diferită, acest caz ar putea măcar oferi un etalon aproximativ, care să permită Curții concluzia că suma acordată de instanțele lituaniene, conform legislației în vigoare, acoperă prejudiciul moral suferit de către familia petentei și că, oricum, hotărârile instanțelor interne au oferit familiei o protecție adecvată.

Judecătorii Popović și Tsotsoria au formulat o opinie conjunctă parțial dizidentă prin care și-au motivat votul negativ la adresa cuantumului sumei acordate petentei cu titlu de satisfacție echitabilă. În această opinie, evaluarea echilibrului dintre drepturile fundamentale protejate de art. 8 și art. 10 din Convenție, la care face referire hotărârea Curții, ar fi impus acordarea unei sume mai reduse.

¹ Cauza *Pfeifer c. Austria*, hotărârea din 15 noiembrie 2007.